

2003

Випуск 14

ЕКОНОМІКА

Серія

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Редакційна колегія:

Міхолова Василь Петрович - доктор економічних наук, професор, чл. - кор. НАН України, завідуювач кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету (головний редактор)

Пірогич Михайло Іванович - доктор економічних наук, професор, завідуювач кафедри економічної теорії Жгородського національного університету (заступник головного редактора)

Слава Світлана Степанівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету (відповідальний секретар)

Долішній Мар'ян Іванович - доктор економічних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту регіональних досліджень НАН України

Бойко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Лендєл Михайло Андрійович - доктор економічних наук, член-кореспондент Української аграрної академії наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Рушак Михайло Юрійович - доктор економічних наук, професор кафедри економіки, менеджменту та маркетингу Жгородського національного університету

Даньків Іосип Якимович - кандидат економічних наук, доцент, завідуювач кафедри фінансів та банківської справи Жгородського національного університету

Лечига Іосип Іосипович - кандидат економічних наук, доцент, завідуювач кафедри фінансів та банківської справи Жгородського національного університету

Видатся з 1994 року.
Свідчення про державну реєстрацію серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 року.
Жгородське доданок до постанови президії ВАК України від 9 жовтня 2000 р., №2-02/2 і включено до переліку №4 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.
Жгородське доданок до постанови президії ВАК України від 9 жовтня 2000 р., №2-02/2 і включено до переліку №4 наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.
ISSN: 0869-0782

ЗМІСТ

Розділ I РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Миклодова В.П., Пимонич М.М. Етапи становлення ринку праці та шляхи підвищення ефективності його функціонування 7

Дулачевська К.М. Аналіз окремих проектів спеціальних економічних зон у Львівській області 13

Јурај Теј Economic situation and its influence on the change of the regional identity 17

Слюсарчук О.П. Особливості розвитку ринку рекреаційних послуг Закарпаття 25

Боїко Я.М. Реформування лісового комплексу в контексті концепції сталого розвитку Закарпаття 30

Чушка І.М., Гартулець О.В., Ленден О.Д. Соціологічні орієнтири студентів-економістів Закарпаття 36

Бережна І. Фактори подолання нових концепцій соціально-економічного зростання регіону в умовах перехідної економіки України 49

Карабін В.В. Економіко-правові проблеми формування та розвитку регіонального інвестиційного ринку 53

Носа Н.О. Інвестиційні інвестиції та їх значення в активізації економічного співробітництва прикордонних регіонів 57

Гоблик В.В. Регіональні особливості інвестиційної політики в Закарпатській області 62

Ганак Н.М. Моделювання взаємодіяючих факторів бізнесового клімату Закарпатської області 66

Розділ 2 МАКРОЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ленден М.А., Сметней М.І. Загальні інвестиції в аграрний сектор України: аналітичний ракурс 74

3

213	SUMMARY
208	Оцінка надходження та витрачання виробничих запасів <i>Кундурс О.М.</i>
201	Вибіркова перевірка та визначення розміру ризику вибірки при здійсненні аудиту <i>Вакаров В.М.</i>
195	Удосконалення принципів оцінки інформаційного середовища внутрішнього аудиту вартості активів <i>Урбан Н.М.</i>
190	Політична бухгалтерія та нарис з історії становлення обліково-правової культури України <i>Остан'юк М.Я., Дучко М.Р., Даньків Я.Я.</i>
190	Розділ 5 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ
183	Суть контролю в системі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання <i>Недошукко О.І.</i>
176	Факторинг та форфейтинг як методи управління ризиками у міжнародній торгівлі <i>Мельник С.С.</i>
176	Розділ 4 ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА
172	Техніко-технологічне оновлення виробництва як основа інноваційного розвитку підприємства <i>Важинський Ф.А., Морнар О.С.</i>
162	Ефективність як інтегральний показник оцінки діяльності підприємства <i>Попада-Носик Н.Н.</i>
159	Окремі елементи життєздатності неприбуткових організацій <i>Бабиченко В.Є.</i>
153	Концепція управління вартістю підприємства <i>Кеак В.М.</i>

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Розділ 5

ПОДВІЙНА БУХГАЛТЕРІЯ ТА НАРИСИ З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКОВО-ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

УДК: 657

Остан'юк М.Я.,
Луцько М.Р.,
Даньків І.Я.

*В даній статті автори стверджують, що європейський учений-монах Лука Пачолі не міг бути ро-
дончалником подвійного запису, а він виник стихійно, і ми не можемо назвати його винахідником. В
наступних параграфах статті автори намагалися відтворити окремі періоди історичного ста-
новлення і подальшого розвитку обліково-правової культури і податкової системи в Україні, почина-
ючи з достовірного періоду — періоду трипільської і грецької цивілізації (VIII-V століттях до на-
шої ери), в період Фермакської культури (IV-VI століттях нашої ери) аж до періоду виникнення
Київської Русі і прагнення перших київських князів (IX-XIII століттях нашої ери).*

*Ключові слова: подвійна бухгалтерія, правова культура, податкова система, трипільська і гре-
цька цивілізації, Київська Русь і князівство.*

ВСТУП

Перш за все, як автори даної публікації, ми стоїмо на тих позиціях, що бухгалтерський облік, який формувався в даний історичний період, не виник взагалі. Він формувався на різних територі-ях різних народів, а потім різними державами. Сьогодні, маючи історично відпрацьовану методологію основу обліку, яка базується на подвійному записі, рахуниках та балансі в різних ре-гіонах та континентах присутній свій національний колорит облікової культури. Навіть стандартизації облікових процесів не може цьому завдати. Та-ким чином це ще раз підтверджує те, що розвиток і вдосконалення бухгалтерського обліку відбува-лось поступово, можливо і стихійно, в різних краї-нах. Щодо Європи, то тут беззаперечно головне місце належить Італії як історичному головно-му центру облікової культури. Але в ніякому ра-

Остан'юк М.Я., професор кафедри обліку та аудиту УжНУ та кафедри обліку і контролю фінансово-госпо-дарської діяльності Тернопільської академії народного господарства.
Луцько М.Р., завідувач кафедрою обліку і контролю фінансово-господарської діяльності Тернопільської академії народного господарства.
Даньків І.Я., завідувач кафедрою обліку та аудиту УжНУ.

зі не винахіднику сучасної бухгалтерії (балансу, рахунків, подвійного запису). В подальшому в роз-виток бухгалтерського обліку та бухгалтерської науки зробили свій значний внесок такі країни, як Франція, Німеччина, Голландія, Англія, а згодом і США. Таким чином інтернаціоналізація бухгал-терського обліку, яка знайшла своє відображення в еволюційно на основі національних бухгалтерсь-ких шкіл перелових країн Європи.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що кожний етап розвитку науки законодавчо пов'язаний з попереднім. Облік розвивається і удоскона-люється завдяки розумній інтерпретації та допов-ненню вчених і практиків попередніх епох. Дослі-дження історії виникнення подвійної бухгалтерії, податкової системи та правової культури дозволяє подолати труднощі в процесі пізнання нових госпо-дарських явищ, поєднати раніше невідомі нам істо-ричні факти. Необхідність вивчення історії станов-лення, розвитку і удосконалення обліку з урахуван-ням напрямів вивчення історичних та зарубіжних вче-них визначають актуальність даної теми статті. Її метою є теоретичне відтворення процесів станов-лення обліково-правової культури в Україні.

У розвиток історії обліку вагомий внесок зробили вітчизняні вчені: М.Т. Вільха, Ф.Ф. Бути-

В добу міді і бронзи на території України помічається кілька культур: Вілорудівська, Висоцька, Верхньодністрівська. Вони характеризуються скотарсько-хліборобським побутом і зв'язками з Італією, Наддуннайшиною, Сибіром. Безперечно

Вже сьогодні ми можемо стверджувати, що в надрах трипільської культури, з певним рівнем цивілізації, досить розвиненими ремеслами, госпо-

дарством існують чітко відпрацьовані, системні заробітні вчені штурмованні. Потеза об'рунтована, яку сьогодні опрацьовують сьму. Звичайно, все вищесказане — гіпотеза, але гіпотеза, яку ми не можемо назвати винахідником по-літичними міркуваннями — назву продуктів і міру їх об'єкта, то вони означають одиницю, крапка — десять, нотах. Відносно "дзвіночків" на глиняних табличках рук і нр), 10 — кількості пальців на руках і — 60 (що рівне загальній кількості суттєвих на на-часе число 360, тобто кількість днів у році, середня ших продуктів. При цьому найбільша куліяка-озна-вих господарствах для обліку зерна, худоби та ін-ривтовувалися трипільцями перш за все в храмо-виявленість, глиняні куліяки різного діаметру вико-до вирішення проблем з цієї позити [4, с. 1-3]. Як в Москві, відомий штурмовавець, саме підійшов земляр Анастолі Кифишин, який сьогодні працює нчорещької або латині — звки. Нешодавно наш китайські ієрогліфи означає слова, а букви древ-ших мов — шумерський клинопис, єгипетські та ніх розуміють. Це пов'язано з тим, що знаки пер-пільські знаки за допомогою древньоречської та (міднійської) кераміці. Спроби розшифрувати три-чного. Трипільські виробники намагаються староречської умовного (абстрактного) характеру, так і реалісти-знаходять велику кількість статуеток, табличок як розвитку надбуло гончарства, кераміка. Археологи землеробства і скотарства, у трипільців широкого найбільше відомою є трипільська цивілізація. Крім того, що населали територію сучасної України, у дослов'янський період із всіх племен і на-

2 ВИНИКНЕННЯ ЗАЧАТКІВ ОБЛІКУ НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ТРИПІЛЬСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Таким чином перша частина нашого дослідження доведе, що бухгалтерський облік і облік взагалі не був перерогативою лише якоїсь окремої країни, зокрема Італії, що Лука Пачолі незважаючи на неопітимний вгляд в бухгалтерську науку не є винахідником подвійного запису, що подвійний запис та-кож як облік взагалі мав місце і на слов'янських територіях. А це напевно стосується і цієї території, яка з часом сформувалась як держава Україна.

1 ДО ІСТОРІЇ ВИНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОЇ БУХГАЛТЕРІЇ

У різного роду інформаційних брошурах, які ще не так давно тиражувалися товариством "Знання", і які стосувалися історії бухгалтерського обліку, Л. Пачолі з його "Трактатом про рахунки і записи" подавали як винахідника подвійного запису. За-свідчення Л. Пачолі полягає в тому, що він один із пер-ших у трактаті описав організаційно-методичні аспекти ведення бухгалтерського обліку, а також по-дав першу форму ведення обліку — староречийсь-ку, або венеційську ("Трактат про рахунки і записи", або венеційський в 1494 р. у Венеції), але, на жаль, він не був винахідником подвійного запису. Лякуочі Гугенберґ, який приблизно в цей же період винайшов книгодрукування, праця Л. Пачолі набудла широкого публікації в країнах Європи та в Росії. Тому, мабуть, Л. Пачолі помилково називають батьком подвійної бухгалтерії. На основі праць в-домого дослідника історії бухгалтерського обліку Раймонда де Рувера, можна допустити, що подвійна бухгалтерія виникла в Італії між 1250 і 1350 роками, тобто задовго до народження Л. Пачолі. Однак це спірне питання, як і багато іншого матеріалу в праці Раймонда де Рувера [8, с. 8]. Зате наведені в праці бухгалтерські баланси 14 століття, які можуть грун-туватися тільки на основі подвійного запису і скла-даних з цього року до виходу праці Л. Пачолі, є безза-перечним підтвердженням того, що наш венеційсь-кий вчений-монах не міг бути родоначальником по-двійного запису [8, с. 38-41]. Подвійний запис виник в когеса, письма, римських чи арабських шифр, так ми ніколи, на жаль, не назвемо і винахідника по-двійного запису.

Не можна також вважати категоричним твердженням того, що пріоритет італійських міст в галузі розробки системи подвійного запису є незалежним, до речі, так вважає Раймонд де Рувер. З історії бухгалтерського обліку ми знаємо, що дала-тинцев Бенедикт Котурль, якому належить перша (хоча і рюкописна) робота з основ подвійної бухгалтерії "Про торговлю і досконалого купця", почав її в Лубровнику (Падузі), тобто місті на території сучасної Хорватії ще в 1458 році, набагато раніше

розвиток виробництва та торгівлі об'єднувало спричинив і введення обліку. На що лобу припадає поява в Україні першого народу — кимерійців, яких описав у V ст. Геродот. Кимерійці характеризувались табуванням скотарством, високою кувальською виробництва та обробки бронзи, кераміки. Вони були першим народом, який мав царя. А це є не що інше, як підтвердження того, що поряд з обліком мали місце і елементи права.

3 СТАНОВЛЕННЯ ОБЛІКУ І ПРАВА НА ПОЧАТКУ VII – V СТОЛІТТЯ ДО НАШОЇ ЕРИ НА ЧОРНОМОРСЬКОМУ ПОБЕРЕЖЖІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ГРЕЦЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Починаючи з VII століття до нашої ери, на початку залізного віку, на Чорноморському побережжі сучасної України почали осідати греки. Грецькі колоністи заснували ряд міст-колоній. Нам відомі такі, як Тіра в лимані Дністра, Ольвія в лимані Дніпра, Херсонес, Теодосія (Феодосія), Пантікопей (Керч). Грецькі колоністи несли з собою і свою цивілізацію: порівняно вищу від тих народів, що жили за межами міст-колоній. Закономірно, що й облік у грецьких колоніях був організований за тими ж принципами, що і в Греції. Облік вівся на вибієнних гілках долечек, глинних черепках, інколи на папірці. Основною грошовою одиницею була драхма. Сто драхм становили міну, а 60 мін — талант.

Була добре налагоджена податкова система. Древні греки як в метрополії, так і в колоніях надавали великого практичного значення складанню кошторису. Праці відомих грецьких філософів, зокрема „Політика“ Аристотеля, були присвячені вельденню обліку. Саме Аристотель зумів виявити облікові категорії, показав їх взаємозв'язок, проаналізував процеси обліку та визначив функції грошей. Він запровадив таку категорію, як „хремастичка“ — діяльність, спрямована на отримання прибутку. Він також здійснив спробу розмежування облікових та контрольних функцій. У зв'язку з цим у грецьких колоніях особливого розмаху поряд з обліковою набула і ревізійна робота. Для обліку греки використовували ними ж винайдений обліковий прилад — абака. В колоніях процвітала банківська справа. Древньогрецькі банки — трапези в своїй діяльності — вперше почали застосовувати безготівковий розрахунок.

Серед грецьких колоній перше місце належить Ольвії. В місті була розвинена промисловість керамічних і ювелірних виробів, виробництво зброї. Як і інші чорноморські колонії Ольвія карбувала власну монету, велиа досить розгалужену торгівлю. Безперечно ведення торгівлі і наявність грошового обліку вимагали і відповідного рівня обліку.

В колоніях-факторіях було досить розвинено те і право. Так, зокрема, по зробленні розкопок в Херсонесі, відомо, що на вулицях стояли стелі, псефизми — урядові декрети, висічені на мармуро-

персидським.

У V столітті до нашої ери утворилась Боспорське царство, яке займало територію Чорноморського узбережжя та Кримський півострів із столицею в м. Пантікопей (Керч). В царстві велись жвава торгівля з Афіними, воно мало свої банки-трапези, чеканило монету. Навіть після того, як Боспорське царство стало васалом Римської імперії і в облік з'явилися римські монети, в ньому зберіглись ті ж принципи ведення обліку, що і в Древній Греції.

4 РОЗВИТОК ОБЛІКУ І ПРАВА НА ПОЧАТКУ IV – VII СТОЛІТТЯ НАШОЇ ЕРИ В ПРИДНІПРОВ'І НА ТЕРИТОРІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В поселеннях предків українських племен (Черняхівська культура) IV — VII ст. нашої ери при розкопках знаходять римські монети, фібули так званого „провінціально-римського“ типу, що свідчать про наявність торгівлі й досить широких торгівельних зносин, грошового обліку і відповідно обліку. Відомо із знайдених у розкопках монет, що в той час на території України велась досить значна торгівля з Китаєм, Індією, особливо з арабським халіфатом. Крім цих монет знайдено західноєвропейські: французькі, німецькі, англійські та інші. У 846 році араб Ібн-Хурдадбег, завідувач поштою в Ірані, у своїй славетній „Книзі шляхів та царств“ змалював інтернаціональний характер торгівлі шість років добу, відзначаючи те, що від Рейну та Дунаю до середньої Азії купці розмовляли різними мовами в т.ч. і слов'янською [10, с.90-91]. Після занепаду арабської торгівлі важливим стає шлях „з варяг у греки“, а також шлях, який перетинав Україну з сходу на захід. Роль українських племен не була пасивною в цьому торговому вирі. Вони не обмежувались транзитною торгівлю, а вносили свій вклад в неї, тобто свої товари — хутро, віск, мед. Поставляли вони і „чезиль“ — рабів. Торгівля, вільно і певної системи обліку. За лобу, яка передувала виникненню Київської держави — у VII-VIII століттях в Придніпров'ї відбувається надзвичайне економічне піднесення, яке стає підрунтям для виникнення Київської України-Русі.

**5 СТАНОВЛЕННЯ ПРАВА,
ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ І ОБЛІКУ
В ПЕРІОД ВИНИКНЕННЯ КИЇВСЬКОЇ
РУСІ ТА ПРАВЛІННЯ ПЕРШИХ
КИЇВСЬКИХ КНЯЗІВ**

Київська Русь відразу заявила себе як могутню державу з міцною державною організацією. Так, Константин Порфиродитний згадує договір між Васи-лем I шцарем візантійським та Руссю (Аскольдом) 873 — 874 років, у першій же його офіційній даті вини-кнення Київської Русі. На ті ж роки припадає ство-рення першого Рафальштетенського митного статуту князя Людовіка Німецького (876 рік), яким встанов-лювалося мито з краму, що надходив з Русі в Баварі-ю. Того вже в ті часи Русь користувалась в зовніш-ній торгівлі митним правом [1]. Київська Русь як дер-жаву виникла офіційно в 882 році, коли Києвом став правити князь Олег. Київський митрополит Ляпон у своєму "Слові о законі і біагоудаті", написаному до появи "Повісті временних літ", зазначає про появу першого податку, який встановив князь Олег — "то-моудя", у формі обов'язковою роботою відробітку. Князь Олег із своєю дружиною робив об'їзд власних земель і збирав ланну шкрями, воском, медом. Пізніше бу-ло встановлено ланну від "лімю", тобто землі, на якій працювали, або "ради" з землі, яку обробляли. Крім цих видів податків князь Олег встановив і спеціальні податки, такі як ловче (утримання княжого двору під час ловів), повіз (мито від перевозів та торгів у міст). Князь Олег можна сміливо назвати основоположни-ком податкової системи Русі-України. Це ж стосує-ся і зовнішніх відносин. Відомі договори князя з сусі-дніми державами. Зокрема договори з Візантійською імперією укладались у двох олександрівських замістом примірниках грецькою та старослов'янськими мова-ми. Договори надавали великих прав Олегові дру-жині та купцям з Русі. В договорах передбачалось шестимісячне утримання купців у Царгороді за раху-нок греків, забезпечення харчами, інструментами та іншим майном під час подорожі додому. За Руссю визнавалось право безмитної торгівлі з греками. В договорах вирішувались і міжнародні питання: що робити, якщо затоне корабель котрись із торговіних держав; якщо вб'ють чужого підданого; якщо втече від раб тошо.

Візантія за часів правління Олега спичувала Київський Русі значну контрибуцію [5, с.445]. Дого-вір 907-911 pp. — найцінніше джерело нашої історії права. Україна-Русь виступає в ньому як держава, що має політичну організацію, устійне право (згадується «Закон... языка нашето, закон руский») [7, с.31]. Князювання Гора теж відоме укладанням ним договорів із Візантією, збиранням данини. Та-ким чином можна припустити, що за князювання перших київських князів з'явилися паростки пода-ткової системи та обліку, міжнародного права та міжнародних розрахунків.

За правління княгині Ольги продовжується влоконалення права і особливо податкової систе-ми. Першою з князів вона впорядкувала податки, встановила їх норми — "уставай", "уроки", "бро-ки", "дани". Всі вони мали своє окреме значення. Данина ділилась на три частини: дві йшли на Київ, а одна, на Вишгород, — місто Ольги. В цьому вид-но ідею поділу між державними доходами і власні-стю князя, що свідчить про високий рівень держа-вності. Ольга визначила території для помовання ("ловиша", "перевесиша"), які поставляли державі хутра і зобов'язала вести їх облік. Пізніше, в часи укладання "Руської Прави", вважалось тяжким злочином порушення "перевесиш". За правління Ольги ставились "знамення", тобто в Русі були взяті на облік всі бортні дерева, де полись бджоли, оскільки мед і віск були цінними експортними то-варами [6, с.20].

Князь Володимир ще більше зміцнив і централізував державу. Він замінив так звані "кун-ни" проші та прививні своєю карбованою монетою, ні "проші та прививні своєю карбованою монетою, тип якої запозичив у Візантії. Монети, що карбува-лись, були двох типів: золоті та срібні. З одного боку, було зображення тризуба або хреста, з іншо-го — постать князя. Прийняття християнства Во-лодимиром у Київській державі було великим по-ступком у розвитку культури, освіти і, зокрема, облікової науки. Виникають школи, пишуться кни-ги, розвиваються науки, зокрема математика, яка була основою обліку.

За часів Я. Мудрого ще більшого розвитку набула наука. Вінцем його справ у розвитку право-вої держави була "Руська правда". Нею князь (се-редина XI ст.) закріпив недоторканість приватної земельної власності. Власність князя і держави ототожнювалась, розмір данини та податків не ре-ламентувалась. Того все було в руках князя. Ця форма господарського, юридичного закріпленого побуту, мала величезний вплив на формування об-ліку в майбутньому за принципом: держава є влас-ником всього або майже всього майна, що знахо-диться в країні.

Я. Мудрий також був безпосереднім автором церковного устави, який визначає порядок ведення церковного суду, як правило, в справах моралі та подругніх відносин. Встановивши на приватну власність відповідну підпорядкованість, виходячи із вертикальних правових відносин закладених в "Руській правді", об'єктивно і законодавчо ство-рив умови для того, щоб в обліку був єдиний ор-ган, який би регламентував порядок ведення його.

Щодо права, то за часів Київської Русі, як вид-но з вищезгаданого, система українського права від-повідає досить розвиненому і цивілізованому суспі-льству. Проф. М. Чубатий в своїй праці "Огляд історії українського права" робить дуже щільне зауваження: в українському законі виявляється вища ніж у німеч-кому та й взагалі європейських середньовічних зако-нах культура в справі "беретового" права: тоді у Захі-дній Європі майно розбитого корабля належало влас-никові берета, куди викинули його хвіст, а за україн-ським законом воно переходить під лордид лежжави

7 УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОЇ КУЛЬТУРИ ЗА ЧАСІВ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

6 УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ І ГРОШОВОГО ОБІГУ НА ТЕРИТОРІЇ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОГО КОРОЛІВСТВА НА ЗЕМЛЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ В XIII СТОЛІТТІ

Період татарського іра, який призвів до зане-

паду Київської держави і перенесення центру східно-слов'янської культури на Галицько-Волинське коро-лівство, вніс і свої корективи в економічні відносини того часу, а відповідно й облік. Татари відразу ж на-в'язали свої "облікові стандарти". Докорінно була зміненна податкова політика. Було запроваджено пер-сональне оподаткування (подушне). У зв'язку з цим у 1257 році ситами китайських чиновників-баскаків

було проведено перепис населення, це була бухгалтерська ін-вентаризація людей, закладених в систему подушного оподаткування. Виник принцип: кожна людина — об'єкт обліку, кожна особа — підв'язана. Однак в умо-вах Української Русі цей податок довго не отримався і був замінений новим — "соха". Податкова оцінка була заснована на принципі купової поруки: "соха" несла суцільність, а недоліка будь-якого з його членів погашається іншими членами суцільності.

Внаслідок монголо-татарської навали виробни-цтво (ремесла) мало значні втрати, чого не можна ска-зати про торгівлю. Вже в XIII ст. вона значно зроста-ла, крім вітчизняних прошей, з'являються візан-тійські монети, монети арабського походження, захід-ноєвропейські динарії. Існував продаж товарів на ви-плату до 50% списати за борг. У кредитних операціях брали участь безпосередньо князі. При банкрутстві майно описували дяки княжкої канцелярії. При цьому, насамперед, захищалися права князя, потім інземців, аж потім кредиторів-купців. Князі також мали зна-ний дохід від торговельних операцій у вигляді мита.

Митний облік веде осмники та митники. Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Митний облік веде осмники та митники. Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Митний облік веде осмники та митники. Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Митний облік веде осмники та митники. Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

Митний облік веде осмники та митники. Галицько-Волинське королівство, перебува-ючи в залежності від Орди, зуміло налагодити своє господарство, торгівню, прошовий обіг. Спочатку тут застосовувалися ті ж проші, що і в Київській Русі. Потім поряд з гривнею в обіг були і дрібні-ші прошові знаки: монета, гріш, динарій. Гривна дорівнювала 48 грошам, гріш — 5 динарям.

до моменту появи законного власника [9, с.14-15]. Слід зауважити, що, крім уже названих договорів князя Олега з греками, до наших днів збереглися лише договори галицьких князів Андрия та Лева з Пруським орденом хрестоносців — так званій оборонно-наступальний союз проти Литви, Польщі й татар. Ці договори цікаві тим, що в них, крім підписів князя, є підписи представників боярської ради. До того ж, є підписи печатки князя та бояр. Найкращим виявом правничої діяльності України є "Руська Правда" в деяких своїх статтях відбиває впливи візантійського, сандинавського права, "Польської Правди", але відзначається від інших нагністко покарань: відсутність смерної кари, тимесних скашінень. "Руська Правда" не приймає роли жінки в суспільстві, скоріше навпаки. Становище жінки-дружини, матері по русь-

Таким чином, у нашому викладі ми намагалися повністю долати неспитизм і невірні вчення, які затеречують роль Української землі, України в становленні обліку і права як на своїй території, так і у світі. Ми надіємось, що щиро публікацією зуміємо деякою мірою доповнити й уточнити окремі моменти в історії становлення і розвитку обліку та праваї культури на території України. Ми не претендуємо на повноту її викладу, але у подальшому продовжимо мо вивчати нашу історію, щоб у ще більшій мірі усунути чорні плями у становленні, розвитку обліку на території сучасної культури.

ВИСНОВОК

Чоловіком і потребувала опіку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василевский В.В. Древняя торговля Киева с Реченсбургом. — Журнал Министерства Нарпроса, т. 258.
2. Грушевський М. Історія України-Руси, т. II.
3. Історія української культури // Під загальною редакцією І. Крип'якевича. — Львів: Видання І. Титора, 1937.
4. Мойсєєнко Валентин. Трипольська письменність — мифы и реальность // Зеркало недели, 25-31 января 2003 года.
5. Павлов-Сильвонский Н.П. Феодализм в удельной Руси. СПб, 1910.
6. Полянська-Василенко Н. Ольга. Вісник ООЧСУ, 1955, X. Повстенко О.І. Історія українського мистецтва, ч.1, Нюрнберґ-фюрт, 1948.
7. Томашевський С. Історія України. Старинні і середні віки. — Мюнхен, 1948.
8. Раймонд де Рувєр. Как возникла двойная бухгалтерия. — М.: Госфиниздат, 1958.
9. Чубатий М. Огляд історії українського права, ч.1, вид. III. — Мюнхен, 1947.
10. M de TAVBE. Rome et Russie avant l'pasion des tatars. Paris, 1949.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРИНЦИПІВ ОЦІНКИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ВАРТОСТІ АКТИВІВ

УДК 657

Урбан Н.М.

Стаття присвячена дослідженню інформаційного середовища аудиту вартості активів, зокрема шляху удосконалення принципів його оцінки, надбійша увага з-поміж яких приділена еста-новленню рівня сумтєвості, який гарантує активі внутрішнього аудиту, змінтує ризик та оптимізує обсяг оприлюднених даних. На підставі визначених якісних параметрів інформаційного середовища сформовані організаційні етапи його підготовки, на підставі міжнародних та вітчизняних нормативів аудиту, а також євечення фінансової звітності, запропонований обсяг інформаційної бази для проведення аудиту вартості активів.

Ключові слова: *актив, вартість, аудит, рівень сумтєвості, ризик, оптимізація, оприлюднення, інформаційне середовище.*

ВСТУП

Значна роль вартості активів при формуванні результатів діяльності зумовлює постійний інтерес до удосконалення принципів інформаційного середовища аудиту вартості активів. Значна роль вартості активів при формуванні результатів діяльності зумовлює постійний інтерес до удосконалення принципів інформаційного середовища аудиту вартості активів.

Збірник наукових праць

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія Економіка

ВИПУСК 14

2003

Редактор випуску: Василь МІКЛОВІДА

Відповідальні за випуск: Василь МІКЛОВІДА,

Світлана СЛАВА

Коректор: Мурсолава ТОКАР

Верстка: Рената РЕШ

Оригінал-макет

виготовлено в комп'ютерному центрі

видавництва "Ліра"

Підписано до друку 26 грудня 2003 р. Формат 60x84/8.
Папір офсетний. Друк офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Тираж 150 прим.

Підприємство "ЛІРА"

88000, м. Ужгород, вул. Л.Толстого, 12, к.115.

Свідцтво про внесення до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія 3Т № 8 від 4 грудня 2000 року.